

۲۰۱۶/۰۶/۱۶

ډاکټر محمد آجان مرزی

د اروپا له ټولني د بریتانيې د وتلو اقتصادي پاېلې

سريزه

د جون د مياشتې په ۲۳ نيټه په بریتانيې کې د اروپا له ټولني د دې هېواد د وتلو په هکله يو ريفراندم ترسره کېږي چې د هغه په ترڅ کې د هېواد وگړي په دې اړه تصميم نيسي چې بریتانيه دې د اروپا په ټولنه کې غړي پاتې شي او که نه. دا ريفراندم د برېکسېټ (Brexit) نامه يادېږي او دا اصطلاح د Britain يا بریتانيې او Exit يا وتلو له کلمو اشتقاق شوي ده. په دې هکله په اقتصادي او سياسي کړيو کې له څو مياشتو راپدې خوا بحثونه روان دي. د دې بحثونو اصلي ټکي د بریتانيې، د اروپا د ټولني او د نړېوال اقتصاد لپاره د برېکسېټ اقتصادي او سياسي پاېلې دي. په دې بحثونو کې هم د هر يوه بل بحث په شان مثبت او منفي نظرونه موجود دي. زه به په خپله دې ليکنه کې زيار وباسم چې دا موضوع او د هغې احتمالي پاېلې د دې نظرونو په پام کې نيولو سره له اقتصادي پلوه وڅيرم.

د اروپا په ټولنه کې د پاته کېدو يا وتلو لپاره دليلونه

د اروپا له ټولني د وتلو يا په دې ټولنه کې د پاته کېدو لپاره بېلابېل دليلونه په گوته کېږي. دا ټولو دليلونه په خاصه توگه پر اقتصادي او هم سياسي گټو ولاړ دي. زما په آند د برېکسېټ د پلويانو يو مهم دليل په نړېوالو مالي بازارونو کې د لندن ونډه او ځای دی. د لندن مالي بازار د نړۍ له لويو مالي بازارونو څخه شمېرل کېږي. د اروپا په ټولنه کې، په ځانگړي توگه له تېر نړېوال مالي بحران وروسته، د بازارونو د بڼه کنټرول لپاره په وار وار پر مالي معاملو د ماليې د وضع کولو بحث رامنځته شوی دی. د دې مالياتو په مرسته دا شونتيا رامنځته کېدای شي چې په مالي بازارونو کې په خاصه توگه د مالي وسيلو له يو ډول تشو پېرودونو او په دې توگه د بېو له لويو نوسانونو او د مالي حسابونو له رامنځته کېدو مخنيوی وشي. خو بریتانيه له دې وېره لري چې که دا ډول ماليه رامنځته شوه نو د دې گواښ موجود دي چې پانگه د لندن له مالي بازار تېښته وکړي او په دې توگه به دا مالي بازار خپل ارزښت او مقام له لاسه ورکي. خو په دې اړه بايد وويل شي چې د لندن په مالي بازار کې زيات شمير معاملي د هغو اقتصادي او سوداگريځو چارو لپاره ترسره کېږي چې د اروپا د ټولني له غړو هېوادونو سره موجودې دي. که بریتانيې د اروپا د ټولني غړيتوب له لاسه ورکړ نو زياته شونتيا موجوده ده چې له دې سره سم به دا بازار هم خپل نړېوال مقام له لاسه ورکړي. کېدای شي چې په دې حالت کې نړېوال پانگوال د اروپا د ټولني نړېوال بازار ته د ننوتلو لپاره خپلې مالي معاملي په دې ټولنه کې د ننه له نورو مالي بازارونو لکه په آلمان کې د فرانکفورت له مالي بازار سره پراخي کړي.

په بریتانيه کې د برېکسېټ د پلويانو يو بل دليل دا دی چې په دې حالت کې به هېواد دا شونتيا تر لاسه کړي چې د کار ملي بازار په خپله کنټرول کړي او په دې توگه به په هېواد کې د وزگاري له زياتېدو، د مزد او تنخوا له کمېدو او د کار لپاره له محدوديتونو څخه مخنيوی وشي. دوی د هېواد پر ملي حاکميت ټينگار کوي. اوس مهال زيات شمېر کسان د اروپا د ټولني د تړونونو پر بنسټ په ځانگړي توگه له ختيځې او سهېلي اروپا څخه بریتانيې ته گډه کوي. د دې هېواد ځيني سياستوال او هم اقتصاد پوهان په دې آند دي چې په دې توگه دوی د دې وړتيا له لاسه ورکوي چې د کار بازار د خپل ملي اقتصاد له غوښتنو سره سم کنټرول او تنظيم کړي. دوی له بلې خوا له دې وېره لري چې د اروپا د ټولني له کمه وده لرونکو هېوادونو څخه د کار د قواوو بهير به په هېواد کې د مزد د کچې د کمښت لامل هم گرځي او په دې توگه که د اروپا د ټولني له نورو هېوادونو څخه د کډوالو کچه محدوده شي نو په ځانگړي توگه د غېرمسلکي کارونو لپاره مزد به لوړ شي، ځکه چې بریتانوي تصدې به دې ته اړي وي چې په هېواد کې مېشت کسان استخدام کړي او په دې توگه به د بریتانوي وگړو د کار د قوې لپاره غوښتنه زياته شي. دا کسان په دې آند دي چې په عېن وخت کې به له بریتانيې څخه د مسلکي کسانو د وتلو لپاره هم محدودېتونه رامنځته شي او په دې توگه به هغه کسان چې د هېواد په لگښت يې زده کړي کړي دي د خپلې ټولني د ودې لپاره په کار وگمارل شي.

د پاڼو شميره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پاڼوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له رايبرلو مخکې په څير و لولئ

د دې کسانو دا دلیل هم زیات مضبوط او مستدل نه ښکاري. د PwC په نامه د تصدیق د یوه مشورتی شرکت د ارزونې له مخې به د بریتانیې د ملي اقتصاد وده له برېکسېټ څخه وروسته په ۲۰۱۷ او ۲۰۱۸ کلونو کې صفر ته راټیټه شي او له دې امله به د بېکارۍ په کچه کې له نن ورځ د ۵٪ په پرتله دوه سلن ټکي بدلون راشي، یعنې له ۷٪ تر ۸٪ به وي (دې وېبټ ورځپاڼه، ۲۰۱۶).

له یوې خوا سمه ده چې د بریتانیې مسلکي وګړي په نورو اروپایي هېوادونو کې په کار بوخت دي. خو په عین وخت کې د نورو غړو هېوادونو مسلکي کسان هم په بریتانیې کې په کار بوخت دي او د ملي اقتصاد په وده کې ونډه لري. له بلې خوا دا خبره دومره مستدله نده چې د برېکسېټ په حالت کې به له بهرنیو هېوادونو څخه د غېرمسلکي کارګرانو شمېر کم شي. بریتانیې د اقتصادي او دیموګرافیکو دلیلونو له مخې هم د کار بهرنیو قواوو ته اړتیا لري. په عین حال کې ویلای شو چې د اقتصاد د نړیوال کېدو په شرایطو کې پانګوال اقتصادي سیستم له هر بل وخت زیات د کار د قواوو آزاد خوځښت ته اړتیا لري.

د هېواد ځینې اقتصاد پوهان، په ځانګړې توګه نوي لېبرال اقتصاد پوهان، په دې آند دي چې د اروپا د ټولني له خوا د بېروکراتیکو محدودیتونو وضع کېدل د اقتصادي آزاد فعالیت پر مخ خنډ ګرځي او له اقتصادي ودې او پرمختګ مخنیوی کوي. هغوی دا نظر لري چې د هېواد د تصدیق زیاته برخه هم چې د صادراتو لپاره تولید نه کوي باید د ستندرد، د کارګرانو د حقونو، روغتیا او مصنوعات په هکله د اروپا د ټولني د بېروکراتانو غوښتنې په پام کې ونیسي. دوی وایي چې دا محدودیتونه پر ورو تصدیق مالي او اقتصادي فشار زیاتوي او د هغوی د تولید د کچې د راغورځېدو لامل ګرځي او که په اقتصاد کې دا ډول لاسوهنې نه وي نو د بریتانیې اقتصاد به وده وکړي (مارکیټ واچ، ۲۰۱۶).

د دې دلیلونو تر څنګه په بریتانیې کې د اروپا د ټولني ضد کسان له دې هم شکایت لري چې بریتانیې په دې ټولنه کې د خالص حق العضویت ورکونکي یو هېواد دی چې هر کال په میلاردونو پوند سترلینګ دې ټولني ته ورکوي. دوی وایي چې له دې پیسو څخه په هېواد کې د ننه د ملي اقتصاد د ودې لپاره کار اخستل کېدای شي. په ۲۰۱۴ میلادي کال کې د اروپا ټولني ته د بریتانیې ناخالص حق العضویت ۱۱،۳ میلیارده یورو و. څرنګه چې په هېواد کې د ننه ځینې پروژې د اروپا د ټولني له خوا تمویلېږي نو د نوموړي هېواد د خالص حق العضویت کچه په همدې کال کې ۵،۶ میلیارده یورو وه. په داسې حال کې چې دې ټولني ته د آلمان د ناخالص غړیتوب کچه په همدې کال کې ۲۵،۸۲ میلیارده یورو او په خالصه توګه ۹ میلیارده یورو وه (سائټسټا، ۲۰۱۶).

باید وویل شي چې بریتانیې په اروپایي ټولنه کې له غړیتوب په مستقیمه او یا هم په غیرمستقیمه توګه اقتصادي ګټې ترلاسه کوي. د اروپا ټولنه د نړۍ یو لوی کورنی بازار دی، چې د توکو او خدمتونو راکړه ورکړه پکې په آزاده توګه ترسره کېږي. په دې توګه د غړو هېوادونو ترمنځ ګمرکي تعرفي او د آزادې سوداګرۍ په وړاندې داسې نور خنډونه نشته. دا خبره په خپله د سوداګرۍ د ودې او په دې توګه د ملي اقتصاد د ودې، د کارځایونو د رامنځته کېدو او د خلکو د عایداتو د زیاتېدو لامل ګرځي. که بریتانیې له دې لوی کورني بازار څخه ووتله نو نور به ونشي کولای چې د دې بازار له مزیتونو څخه پوره ګټې ترلاسه کولای.

په بریتانیې کې د اروپا د ټولني ضد ځینې کسان په دې آند دي چې بریتانیې به هم وکولای شي چې د ناروې د هېواد په شان، سره له چې د اروپا د ټولني غړی هېواد ندي، د اروپا په کورني بازار کې د فعالیت شونتیا ترلاسه کړي، بې له دې چې د اروپا د ټولني د مقرراتو تابع وه اوسي او دې ټولني ته د غړیتوب حق ورکوي. دا خبره سمه نده. د ناروې په شان هېوادونه چې د اروپا د بازار له مزیتونو څخه ګټه ترلاسه کوي هم باید د اروپا د ټولني له مقرراتو سره سم عمل وکړي. له بلې خوا به د دا ډول مشارکت لپاره د شرایطو او قراردادونو برابرول په نسبي توګه یوې زیاتې مودې ته اړتیا ولري. خو اقتصادي وده او پرمختګ بنو ورځو او یا شرایطو ته په انتظار عملي کېدای نشي په نتیجه کې به دا خبره د بریتانیې پر ملي اقتصاد اضافي فشار واچوي. د دې ترڅنګه به دا هېواد دې ته اړ وي چې د اروپا د ټولني مقررات ومني خو د دې مقرراتو په وضع کولو کې به هیڅ ډول رول ونشي لوبولای.

د پانېو شمیره: له 2 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راوبولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکنی د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولی

دا خبره د اروپا په ټولنه کې د غړیتوب ضد کسان هم مني چې له بریکسېټ وروسته به د بریتانیې اقتصاد د یوې مودې لپاره له اقتصادي ستونزو سره مخ شي، د پوند سټرلینګ بېه به په نړیوالو بازارونو کې راولوېږي. دا به تر یوه حده د هېواد د صادراتو زیاتوالي ته ګټور وي، خو په هېواد کې د ننه به په ځانګړې توګه د وارداتي شیانو بېه لوړه شي. د بېو په لوړوالي کې به د دې ترڅنګه د اروپا له ټولني سره په اقتصادي معاملو کې ګمرکي تعرفي هم رول ولوبوي، د دې لپاره چې په منځمهاله توګه به بریتانیه نور ونشي کولای چې د اروپا د ټولني له نورو هېوادونو څخه توکي او خدمتونه په ازاده توګه بې له ګمرکي تعرفو وارد کړي. دا خبره هم پر تولید او هم د خلکو پر عایداتو ناوړه اغېز وغورځوي. د یوې اقتصادي څېړنې له مخې به د اروپا له ټولني د بریتانیې د وتلو په حالت کې د بهرنۍ سوداګرۍ د زیات د لګښت له امله تر ۲۰۳۰ میلادي کال د هېواد په ناخالصو کورنيو محصولاتو کې، چې د ملي اقتصادونو د ودې د سنجولو لپاره بنسټ جوړوي، تر ۳ سلنې کمښت رامنځته شي. دا به په مطلقو ارقامو د بریتانیې د ۲۰۱۵ میلادي کال د کورنيو ناخالصو محصولاتو پر بنسټ په کال کې ۵۷ میلیارده ډالر وي. (ستاتیسټا، ۲۰۱۶ الف).

بریکسېټ به په بریتانیې کې پر پانګه اچونه هم ناوړه اغېز ولري. په دې حالت کې به د اروپا د ټولني له لوبې اقتصادي سیمې بهر د بریتانیې پر اقتصاد د پانګه اچونکو باور کم شي. په بریتانیې کې د اقتصادي تفتش د سروې کوونکو د سلطنتي انستیتوت (Institution of Chartered Surveyors (RICS) Royal) د یوې څېړنې له مخې همدا اوس په هېواد کې د تصدییو لپاره ودانیو ته تقاضا یا غوښتنه کمه شوی ده، د دې لپاره چې نړیوال شرکتونه د اروپا له ټولني د وتلو له وېرې خپلې پانګه اچونې ځنډوي (دې ایموبیلې، ۲۰۱۶).

پايله

د زیات شمېر اقتصادي څېړونکو په آند کې د بریتانیې وګړو د جون د میاشتې په ۲۳ نیټه د اروپا له ټولني د وتلو لپاره مثبت رای ورکړ نو دا به د دې هېواد د اقتصاد لپاره یوه توره ورځ وي. څرنګه مو چې مخکې یادونه وکړه د هېواد ملي اقتصاد ته به د اروپا له ټولني د وتلو زیان د هغې د احتمالي ګټو په پرتله ډېر زیات وي، بریتانیې به په لنډ او منځ مهاله توګه له اقتصادي ویجاړتیا او بحران سره مخ شي، د هېواد ملي سکه به خپل ارزښت تر یوه حده له لاسه ورکړي، په بهرنۍ سوداګرۍ کې به کمښت رامنځته شي، ځکه چې اوس مهال د بریتانیې د صادراتو ۵۰ سلنه برخه د اروپا د ټولني غړو هېوادونو ته صادرېږي.

څرګنده ده چې بریکسېټ به د اروپا د ټولني پر اقتصاد هم ناوړه اغېزې ولري. د اروپا ټولنه په نړیوالو بازارونو کې د پانګې د ترلاسه کولو لپاره د لندن مالي بازار ته، چې یو معتبر مالي بازار دی، اړتیا لري، ځکه چې همدا اوس د اروپا ټولنه د خپلې نړیوالې پانګې یوه زیاته برخه د دې بازار له لارې ترلاسه کوي. که بریتانیې د اروپا د ټولني غړې نه وي، نو دې بازار ته به د دې ټولني د نورو هېوادونو په لاسرسي کې هم محدودیتونه رامنځته شي.

د بریکسېټ په حالت کې به د اروپا ټولنه د خپلې کلنې بودجې یوه برخه له لاسه ورکړي. ټولنه به مجبوره شي چې د دې خلا د ډکولو لپاره پر نورو غړو هېوادونو حق العضویت زیات کړي. د ځینو سنجشونو له مخې به یوازې آلمان دې ته اړ شي چې په کال کې ۲،۲ میلیارده اضافي حق العضویت تادیه کړي. دا خبره په ځانګړې توګه د اروپا د ټولني پر کمزورو اقتصادونو باندې اضافي مالي فشار راوستلی شي.

له بریکسېټ سره سم به دا ټولنه د خپل اقتصادي توان کابو ۱۳ سلنه برخه هم له لاسه ورکړي. خو د اروپا پر ټولنه د دې ناوړه اغېزو سره سره به د بریتانیې پر ملي اقتصاد د بریکسېټ ناوړه اغېزې د اروپا د ټولني په پرتله زیاتې وي. یو شی چې د اروپا د ټولني سلاکاران وېره ترینه لري دا ده چې ښایي بریکسېټ د دې ټولني د نورو هېوادونو لپاره یوه بېلګه وګرځي، په خاصه توګه د هغو هېوادونو لپاره چې له بریتانیې سره د سوداګرۍ نږدې اړیکې لري. د اروپا په ټولنه کې دې خبرې ته جدي پاملرنه کېږي. خو زما په آند د اروپا ټولني د بدیلونو او نورو اقدامونو او لارو چارو د رامنځته کولو لپاره پوره اندازه وخت درلود او په دې باور یم چې د بدترین حالت د رامنځته کېدو لپاره به هم خپل ځانګړي پلانونه ولري.

د پاڼو شمېره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راوبولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولی

د بریکسېټ اغېز به پر نړېوال بازار دومره زیات نه وي. د دې شونتیا موجوده ده چې د بریکسېټ په لومړیو ورځو کې په نړېوالو مالي بازارونو کې نوسانونه رامنځته شي، چې له یوې لنډې مودې وروسته به بیا هم خپل عادي حالت ته راوگرځي. نړېوال مالي بازارونه تل د نړېوالو سیاسي او اقتصادي بدلونونو او پېښو په وړاندې حساس دي او دا حساسیت به د بریکسېټ پر مهال هم څرګند کړي.

زما په آند د دې ادعا لپاره چې د بریتانیا وګړي به د جون په ۲۳ نېټه د اروپا په ټولنه د پاته کېدو لپاره رای ورکړي زیات مضبوط اقتصادي دلیلونه موجود دي.

اخځلیک

۱- د دي وېلت ورځپاڼه، سلاکاران د بریتانیا لپاره د سختو شوکونو وړاندوینه کوي، ۲۰۱۶،

(Experten sagen den Briten schwere Schocks voraus)

(په لیکه)، دلته پی وګورئ:

<http://www.welt.de/wirtschaft/article153540904/Experten-sagen-den-Briten-schwere-Schocks-voraus.html>

(د لاسرسي نېټه: ۱۰/۰۶/۲۰۱۶)

۲- مارکیټ واچ (د بازار څارنه)، د بریکسټ لپاره او ضد پنځه دلیلونه، ۲۰۱۶،

(5 arguments in favor of a U.K. "Brexit" from the EU and 5 against)

(په لیکه)، دلته پی وګورئ:

<http://www.marketwatch.com/story/5-arguments-why-uk-should-vote-for-a-brexit-and-5-against-2016-04-29>

(د لاسرسي نېټه: ۱۰/۰۶/۲۰۱۶)

۳- ستاتیسټا، د اروپا ټولنه: د ۲۰۱۴ کال د بودجې لپاره د غړو هېوادونو ملي ونډې، ۲۰۱۶،

(Europäische Union: Nationale Beiträge der Mitgliedsstaaten zum Haushalt im Jahr 2014)

(په لیکه)، دلته پی وګورئ:

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/155196/umfrage/die-zehn-wichtigsten-beitragszahler-im-eu-haushalt-2010/>

(د لاسرسي نېټه: ۱۰/۰۶/۲۰۱۶)

۴- دي اېموبیلې، تصدې خپلې پانګه اچونې ځنډوي ۲۰۱۶،

(Unternehmen verschieben Investitionen)

(په لیکه)، دلته پی وګورئ:

<http://www.dieimmobilie.de/brexit-studie-von-rics-unternehmen-verschieben-investitionen-1464083625>

(د لاسرسي نېټه: ۱۰/۰۶/۲۰۱۶)

پای

د پاڼو شمېره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لېکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ